

CANCELARIA DE STAT A REPUBLICII MOLDOVA

Nr. 31/03-76-8010

Chișinău

17 iulie 2024

Biroul permanent al Parlamentului

În temeiul art.73 din Constituția Republicii Moldova, se prezintă spre examinare proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (aspecte de procedură privind activitatea instanțelor judecătorești), aprobat în ședința Guvernului din 17 iulie 2024, conform Deciziei protocolare nr. 30.11/2024.

Responsabil de prezentarea în Parlament a proiectului de lege este Ministerul Justiției.

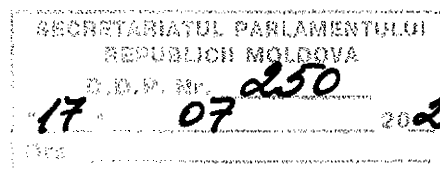
Anexe:

1. Copia Deciziei protocolare (1 filă);
2. Proiectul de lege (în limba română – 6 file și în limba rusă – 6 file);
3. Nota informativă (10 file);
4. Avizele și recomandările recepționate în cadrul avizării și consultărilor publice (58 file)
5. Sinteza (43 file);
6. Raportul de expertiză anticorupție (4 file);
7. Tabelul comparativ (40 file);

Secretar general adjunct al Guvernului

 Roman Cazan

Ex. Chirtoacă Leonid, tel: 022 250 562

Casa Guvernului,
MD-2012, Chișinău,
Republica Moldova

Telefon:
+ 373 22 250 104

E-mail:
cancelaria@gov.md

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

DECIZIE PROTOCOLARĂ nr. 30.11/2024

Extras din procesul-verbal nr. 30 (pct. 11)
al ședinței Guvernului din 17 iulie 2024

Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (aspecte de procedură privind activitatea instanțelor judecătorești).

Prim-ministru

DORIN RECEAN

Proiect

LEGE

pentru modificarea unor acte normative (aspecte de procedură privind activitatea instanțelor judecătorești)

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. – Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251, art. 699), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 7 se completează cu alineatul (10) cu următorul cuprins:

„(10) Dacă în procesul judecării cauzei într-o instanță de judecată se atestă dificultăți la aplicarea normelor de drept material sau procedural, instanța de judecată solicită Curții Supreme de Justiție, din oficiu sau la cererea părților la proces, să emită un aviz consultativ.”

2. Articolul 39 se completează cu punctul 6) cu următorul cuprins:

„6) emite, la solicitarea instanțelor judecătorești, avize consultative cu privire la aplicarea legislației;”.

3. La articolul 108 alineatul (1), după textul „martorul în instanța de judecată” se completează cu textul „sau la audierea în condițiile art. 109 alin. (3²) și (3³)”.

4. La articolul 109:

alineatul (3) se completează cu textul „Prevederile alin. (3²) și (3³) pot fi aplicate în mod corespunzător.”;

se completează cu alineatele (3²) și (3³) cu următorul cuprins:

„(3²) În cazul în care asigurarea prezenței martorului la audiere este dificilă din cauza aflării peste hotarele Republicii Moldova, din cauza executării pedepsei în penitenciarele din Republica Moldova, din cauza internării într-o instituție medicală sau a dizabilităților locomotorii, procurorul prin ordonanță motivată sau instanța de judecată prin încheiere motivată, poate decide audierea acestuia prin

intermediul videoconferinței, la cerere părților sau din oficiu. În acest caz, audierea martorului prin intermediul videoconferinței are loc, după caz, la sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al Republicii Moldova, la sediul instituției penitenciare, al instituției medicale, de asistență socială, al autorității tutelare sau al organului de probațiune, care dispun de mijloace tehnice corespunzătoare și verifică identitatea martorului.”

(3³) Dacă deplasarea martorului la locurile menționate în alin. (3²) este imposibilă, audierea acestuia poate avea loc în alte locuri, cu condiția respectării confidențialității declarațiilor.”

5. La articolul 179:

la alineatul (1), după cuvintele „demne de încredere” se introduce textul „, , necondamnați, cu reputație ireproșabilă”, iar textul „2 și mai mare de” se exclude;

la alineatul (3), textul „50 la 300” se substituie cu textul „300 la 1000”.

6. La articolul 180:

la alineatul (1), după cuvintele „demne de încredere” se introduce textul „, , nu are restanțe la bugetul public național, cu o reputație ce activează conform unor standarde înalte în domeniul său de activitate,” și se completează cu propoziția cu următorul cuprins: „Numărul garanțiilor nu poate fi mai mic de 2 și mai mare de 5.”;

la alineatul (2), numărul „500” se substituie cu numărul „1000”.

7. La articolul 181:

alineatul (1) se completează cu următorul text: „și nu se aplică infracțiunilor prevăzute la art. 181¹-181³, 243, 303, 307, 324-335¹, 352¹ alin. (2) din Codul penal”;

la alineatul (2), cuvintele „este demn de încredere” se substituie cu textul „întreține condițiile prevăzute la art. 179 și respectiv la art. 180”.

8. La articolul 192¹ alineatul (2), textul „de la 300” se substituie cu textul „de la 3000”.

9. Se completează cu articolul 331² cu următorul cuprins:

„**Articolul 331².** Avizele consultative ale Curții Supreme de Justiție

(1) Dacă în procesul judecării cauzei într-o instanță de judecată se atestă dificultăți la aplicarea normelor de drept material sau procedural, instanța de judecată poate solicita Curții Supreme de Justiție, din oficiu sau la cererea părților, emiterea unui aviz consultativ cu privire la modul de punere în aplicare a legii.

(2) Avizul consultativ poate fi solicitat de către instanța de judecată care examinează cauza dacă:

a) norma de drept urmează a fi aplicată în cauza examinată în instanța de judecată;

b) lămurirea problemei de drept este determinantă pentru soluționarea cauzei și se referă la dificultăți de aplicare a normei de drept susceptibile de interpretări diferite;

c) problema este nouă, interpretarea dată problemei de drept nu a fost soluționată sau nu a fost explicată de către Curtea Supremă de Justiție anterior.

(3) Părțile pot cere solicitarea avizului consultativ o singură dată în aceeași instanță.

(4) Dacă nu sunt întrunite condițiile menționate la alin. (2), instanța de judecată respinge cererea privind solicitarea avizului consultativ printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac.

(5) Solicitarea avizului consultativ se dispune prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă până la emiterea avizului consultativ, se amână pledoariile.

(6) În cazul în care se decide respingerea solicitării, Curtea Supremă de Justiție emite o încheiere motivată care se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.

(7) Curtea Supremă de Justiție emite avizul consultativ în termen de până la 3 luni, care se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.

(8) Curtea Supremă de Justiție nu emite avizul consultativ în cazul constatării neconstituționalității normei de drept.”

10. La articolul 337 alineatul (1), propoziția a doua, după textul „semnează pe fiecare pagină și la sfârșit” se completează cu textul „, cu excepția declarațiilor efectuate prin intermediul videoconferinței.”

11. La articolul 364¹ alineatul (10), propoziția „Partea vătămată poate ataca cu recurs sentința, invocând doar erorile procesuale.” se exclude.

12. La articolul 370 alineatul (2¹), după textul „prin intermediul videoconferinței” se introduce textul „în condițiile art. 109 alin. (3²) sau (3³)”.

13. La articolul 401, alineatul (2) se completează cu textul „ori succesorii acestora”.

14. La articolul 427 alineatul (3), ultima propoziție va avea următorul cuprins: „În cazul respingerii nejustificate a administrării probei în instanța de apel într-o cauză care a fost trimisă anterior la rejudecare, sau în cazul în care se invocă temeiul de la alin. (1) pct. 6), prevederile art. 413 alin. (3) și (4) se aplică în mod corespunzător.”

15. La articolul 433 alineatul (3), litera b) se abrogă.

16. La articolul 509¹, alineatul (8) textul „de către procuror, inculpat sau apărătorul acestuia” și textul „Partea vătămată poate ataca cu recurs sentința în termen de 15 zile de la pronunțare, invocând doar erorile procesuale.” se exclud.

Art. II. – Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 285-294, art. 436), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 12² va avea următorul cuprins:

„**Articolul 12².** Avizele consultative ale Curții Supreme de Justiție

(1) Dacă în procesul judecării cauzei într-o instanță de judecată se atestă dificultăți la aplicarea normelor de drept material sau procedural, instanța de judecată poate solicita Curții Supreme de Justiție, din oficiu sau la cererea participanților la proces, emiterea unui aviz consultativ cu privire la modul de punere în aplicare a legii.

(2) Avizul consultativ poate fi solicitat de către instanța de judecată care examinează cauza dacă:

a) norma de drept urmează a fi aplicată în cauza examinată în instanța de judecată;

b) lămurirea problemei de drept este determinantă pentru soluționarea cauzei și se referă la dificultăți de aplicare a normei de drept susceptibile de interpretări diferite;

c) problema este nouă, interpretarea dată problemei de drept nu a fost soluționată sau nu a fost explicată de către Curtea Supremă de Justiție anterior.

(3) Participanții la proces pot cere solicitarea avizului consultativ o singură dată în aceeași instanță.

(4) Dacă nu sunt întrunite condițiile menționate la alin. (2), instanța de judecată respinge cererea privind solicitarea avizului consultativ printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac.

(5) Solicitarea avizului consultativ se dispune prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă până la emiterea avizului consultativ, se amână pledoariile.

(6) În cazul în care se decide respingerea solicitării, Curtea Supremă de Justiție emite o încheiere motivată care se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.

(7) Curtea Supremă de Justiție emite avizul consultativ în termen de până la 3 luni, care se publică pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.

(8) Curtea Supremă de Justiție nu emite avizul consultativ în cazul constatării neconstituționalității normei de drept.”

2. La articolul 236 alineatul (1), după textul „pronunță dispozitivul hotărârii” se introduce textul „explică succint motivele hotărârii”.

3. La articolul 438 alineatul (2), a treia propoziție se completează cu textul „sau de la data expirării termenului acordat pentru înlăturarea deficiențelor.

4. La articolul 442 alineatul (2) va avea următorul cuprins:

„(2) În recurs nu pot fi administrate noi probe, cu excepția celor care dovedesc cheltuielile de judecată și despăgubirile menționate la art. 372 alin. (3). Aprecierea probelor dată de prima instanță și de instanța de apel este obligatorie pentru instanța de recurs, cu excepția cazului când se invocă temeinic art. 432 alin. (1) lit. e) sau când Curtea Supremă de Justiție examinează cauza după trimitere la rejudecare. La examinarea recursului, prevederile art. 372 alin. (1) și (3) se aplică în mod corespunzător.”

5. La articolul 449, litera g) va avea următorul cuprins:

„g) Curtea Europeană a Drepturilor Omului a informat Guvernul Republicii Moldova despre depunerea unei cereri din care se deduce existența unui viciu fundamental în cadrul procedurii precedente, care ridică dubii temeinice privind corectitudinea soluției din hotărârea atacată;”

6. La articolul 450, litera e) va avea următorul cuprins:

„e) de la informarea Guvernului Republicii Moldova până la soluționarea cererii de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cazul prevăzut la art. 449 lit. g)”

Art. III. – Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 309-320, art. 466), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. Articolul 191 se completează cu alineatul (6) cu următorul cuprins:

„(6) În cauzele menționate la alin. (5) Curtea Supremă de Justiție pronunță hotărâre motivată.”

2. Articolul 226:

la alineatul (1), textul „la cerere, o poate explica succint verbal” se substituie cu textul „explică succint motivele hotărârii”;

la alineatul (2), textul „sau de recurs depuse” se substituie cu cuvântul „depusă”, iar textul „în termen de 45 zile lucrătoare” se exclude;

la alineatul (3), textul „sau instanța de recurs repune recurentul în termenul de apel/recurs” se substituie cu textul „în termenul de apel”;

alineatul (4) se completează cu textul „ori o cerere de motivare a hotărârii”.

3. La articolul 234 alineatul (1), textul „c)-e)” se substituie cu textul „c) și e)”.

4. La articolul 245, cuvântul „pronunțarea” se substituie cu cuvântul „comunicare”.

Art. IV. – Articolul 13 din Legea nr. 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție, (Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 117-118, art. 190), cu modificările ulterioare, se completează cu alineatul (5¹) cu următorul cuprins:

„(5¹) Până la începerea activității Curții Supreme de Justiție în noua sa componență, președintele Curții Supreme de Justiție formează completele de judecată pentru examinarea recursurilor, inclusiv recursurile declarate anterior intrării în vigoare a prezentei legi.”

Art. V. – Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

NOTĂ INFORMATIVĂ
la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative
(aspecte de procedură privind activitatea instanțelor judecătorești)

1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului

Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative *(aspecte de procedură privind activitatea instanțelor judecătorești)* a fost elaborat de către Ministerul Justiției.

2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite

Proiectul de lege a fost elaborat de către Ministerul Justiției în scopul remedierii unor curențe depistate și semnalate în activitatea instanțelor de judecată în partea ce ține de solicitarea avizelor consultative, limitele judecării recursului, precum și alte aspecte ale legislației procedural penale.

La momentul actual, spre deosebire de procedura civilă, în cadrul procedurii penale nu există un mecanism de solicitare a avizelor consultative din partea Curții Supreme de Justiție în cazul apariției unei dificultăți de aplicare a unei norme juridice. Absența unei astfel de modificări în *Codul de procedură penală* creează incertitudini și împiedică asigurarea coerenței și uniformitate între diferitele ramuri ale dreptului procedural.

Actualele prevederi legale privind garanția personală sau a unei organizații nu oferă suficiente asigurări că persoanele care își asumă acest angajament vor respecta obligațiile procesuale. Nu sunt prevăzute criteriile clare și stricte pentru persoanele fizice și organizațiile care se oferă în calitate de garanți. Totodată, nu sunt prevăzute careva limite ce țin de specificul infracțiunilor în privința cărora instituirea unei garanții nu ar fi potrivită.

Totodată, în cadrul procedurilor penale există o curență referitor la audierea martorilor la etapa urmăririi penale, care constă în faptul că la etapa urmăririi penale, martorii nu pot fi audiați prin intermediul videoconferinței, însă la etapa judecării cauzei aceștia pot fi audiați în acest mod. Această diferență de tratament între etapele procesului penal creează o lipsă de uniformitate și coerență legislativă. Martorii și participanții la procesul penal se confruntă cu reguli diferite în funcție de etapa procesului, ceea ce poate genera confuzie și dificultăți în aplicarea procedurilor judiciare.

3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

Proiectul nu are ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene.

4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Proiectul îmbunătățește legislația cu privire la solicitarea de către instanțele de judecată a avizelor consultative din partea Curții Supreme de Justiție *(în continuare CSJ)*.

La etapa actuală, solicitarea avizelor consultative este posibilă doar în cadrul procedurilor civile, pe când în cadrul procesului penal nu este desfășurat un asemenea mecanism pentru a stabili cum urmează a fi aplicată o normă de drept în cazul apariției unei dificultăți de aplicare a acesteia. Din acest motiv, *Codul de procedură penală* urmează a fi completat cu **art. 331²** care va reglementa procedura, asemănătoare procesului civil, de solicitare a avizelor consultative din partea CSJ. Suplimentar, urmează de completat și competența Curții Supreme de Justiție în **art. 39** din *Codul de procedură penală*, de a emite, la solicitarea instanțelor judecătorești, avize consultative cu privire la aplicarea legislației, ce derivă dispozițiilor art. 4 alin. (1) lit. b) din *Legea nr. 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție*. Avizele consultative vor fi emise de către un complet al CSJ, conform modului stabilit în Regulamentul Curții Supreme de Justiție.

Totodată, modificările propuse vin să descrie procedura emiterii acestor avize consultative. Prin urmare, **art. 12²** din *Codul de procedură civilă* (în continuare CPC) și **art. 331²** din *Codul de procedură penală* (în continuare CPP) vor cuprinde un mecanism unificat de emiterie a avizelor consultative. Acestea vor fi emise de CSJ, în contextul *Legii nr. 64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție*.

Amplasarea acestui mecanism în *Codul de procedură penală* s-a decis a fi în două articole, **art. (7) alin.(10)** va prevedea avizul consultativ ca mecanism derivat al principiului legalității, deoarece lămurirea unor norme de drept ține de acest principiu, iar **art. 331²** va prevedea regulile de procedură privind solicitarea avizului consultativ.

De asemenea este clarificat faptul că solicitarea avizului consultativ este un drept și nu o obligație a instanțelor de judecată. Ultimele trebuie să aibă flexibilitatea de a decide când este necesar să solicite un aviz consultativ, în funcție de propria lor convingere, și nu de fiecare dată când părțile înaintează o cerere. Obligativitatea ar putea duce la cereri excesive și inutile, caz care ar putea încărca nejustificat CSJ cu cereri de emiterie a avizelor consultative, precum și ar duce la tergiversarea proceselor.

Prin **alin.(3)** ale articolelor **12² CPC** și **331² CPP**, se specifică faptul că, în cadrul aceleiași instanțe, participantul poate solicita o singură dată emiteria unui aviz consultativ, aceasta datorându-se faptului că până la examinarea avizului consultativ de către CSJ, pledoariile se amână, chiar dacă până la pledoaria examinarea cauzei nu este afectată. Limitarea la o singură solicitare a avizului consultativ este impusă pentru a clarifica definitiv aplicarea dispozițiilor legale în care se circumscriu raporturile material litigioase.

Referitor la condiția impusă la alin.(2) lit.c), la solicitarea avizelor consultative, este necesar ca problema să fie una nouă deoarece dacă problema de drept a fost deja soluționată sau explicată anterior, CSJ nu mai trebuie să se pronunțe repetat asupra aceleiași probleme. Solicitarea avizelor consultative doar pentru probleme noi ajută la prevenirea supraîncărcării CSJ, astfel încât Înalta Curte să se concentreze pe chestiuni juridice complexe și neexplorate.

Dat fiind faptul că solicitarea avizului consultativ are ca efect suspendarea pledoariilor, și pentru a respecta celeritatea examinării cauzelor, se impune ca emiterea avizelor consultative să aibă loc într-un termen de până la 3 luni.

Stabilirea unei reguli clare privind amânarea doar a pledoariilor în cazul solicitării unui aviz consultativ asigură predictibilitate și claritate pentru toate părțile implicate în proces. Aceasta elimină incertitudinea și asigură că toți participanții înțeleg că procesul va fi suspendat până la clarificarea normei juridice. Continuarea pledoariilor fără a aștepta avizul consultativ ar putea duce la aplicarea incorectă a legii și la o decizie care nu ține cont de interpretarea corectă a normei, ceea ce ar face inutilă solicitarea avizului. Deși avizele consultative nu sunt obligatorii, ele sunt solicitate pentru a ghida instanța în aplicarea legii. Continuarea procesului fără a aștepta avizul ar putea duce la necesitatea revizuirii deciziei sau la alte proceduri suplimentare dacă se constată ulterior că interpretarea inițială a fost incorectă.

Modificarea de la **art. 236 alin.(1) CPC** prin care se introduce obligativitatea primei instanțe în cauzele civile de a explica succint motivele hotărârii în momentul pronunțării acesteia, se dovedește a fi necesară din considerentul că, participanții trebuie să cunoască de ce s-a luat o anumită hotărâre pe caz pentru a decide dacă să facă apel, sau să inițieze alte acțiuni legale. O explicație succintă imediat după pronunțare le oferă un punct de plecare pentru aceste decizii. Chiar dacă motivarea hotărârii va fi disponibilă ulterior, o explicație succintă oferă imediat părților o înțelegere de bază a raționamentului instanței. Aceeași logică a stat la baza modificării de la **art. 226 alin.(1) din Codul administrativ**.

Modificarea propusă la **art. 442 alin.(2) CPC** vizează procedura de examinare a recursului și introduce o excepție importantă de la regula generală conform căreia nu se admit noi probe în cadrul examinării cauzei în ordine de recurs după ce cauza ajunge de la rejudecare. Astfel, cu titlu de excepție, în recurs vor putea fi administrate noi probe care dovedesc despăgubirile menționate la art. 372 alin.(1) și (3) CPC. Această modificare va permite instanței de recurs să încaseze dobânzi de întârziere și alte despăgubiri scadente până la admiterea recursului, care drept rezultat, va înlătura necesitatea intentării unei proceduri suplimentare.

Temeiul de revizuire din **art. 449 lit. g) CPC** de asemenea a fost ajustat pentru o mai înaltă claritate, similar prevederilor din Codul de procedură penală și a recomandărilor Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei nr. R(2000)2 cu privire la reexaminarea sau redeschiderea unor cauze la nivel național în urma hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului¹. Modificarea este necesară pentru a preveni redeschiderea procedurilor când acest lucru nu este absolut necesar, protejând astfel securitatea raporturilor juridice. Revizuirea unei hotărâri irevocabile produce efecte substanțiale pentru părți, de aceea, legea trebuie să prevadă strict cazurile de admitere a revizuirilor. Atunci când instanțele judecătorești dau o apreciere finală a unei chestiuni, constatarea

¹ <https://www.agentgubernamental.md/wp-content/uploads/2014/08/CM-Rec20002-reopening.pdf>

acestora nu mai trebuie pusă în discuție. O derogare de la acest principiu este justificată doar atunci când este necesară, datorită unor circumstanțe esențiale convingătoare, cum ar fi prezența unui viciu fundamental în cadrul procedurii precedente de natură să afecteze hotărârea pronunțată. Pentru a aduce în concordanță această modificare rezultă și necesitatea revizuirii **art. 450 lit. e) CPC** care să stabilească termenul în interiorul căruia urmează a fi depusă cererea de revizuire în baza temeiului de la art. 449 lit. g), acesta calculându-se de la informarea Guvernului Republicii Moldova până la soluționarea cererii de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

În prezent CPP, în forma sa actuală, nu conține un mecanism care să permită audierile prin videoconferință la faza de urmărire penală a martorilor ce nu se pot prezenta fizic, din anumite motive, la locul desfășurării audierilor. De exemplu în cazul în care martorul se află peste hotarele țării și este nevoie de a fi audiat, singura modalitate de audiere a acestuia este prin comisie rogatorie, însă comisia rogatorie implică o serie de pași birocratici și coordonare între autoritățile naționale și internaționale, ceea ce poate prelungi semnificativ durata procesului penal. În cazul în care martorul se află pe teritoriul țării dar la o distanță considerabilă de locul desfășurării urmăririi penale sau a ședinței, acesta este supus unor costuri de transport, cazare etc. care urmează a fi recuperate din bugetul de stat. Totodată nu este specificat cum poate fi audiat martorul care este internat într-o instituție medicală sau suferă de dizabilități locomotorii și nu se poate deplasa pentru a participa la ședințele de judecată. În contrast, la etapa judecării cauzei, conform art. 370 alin.(2¹) CPP acest lucru este posibil. Respectiv se impun intervenții pentru a extinde posibilitatea de audiere a martorului la etapa de urmărire penală care va contribui la operativitatea acesteia. Mai mult de atât, art. 110 CPP oferă posibilitatea ca martorul a cărei viață, integritate corporală, libertatea lui ori a unei rude apropiate este în pericol, să poată fi audiați prin videoconferință atât la etapa urmăririi penale cât și la etapa judecării cauzei. Prin urmare, dacă există deja astfel de posibilitate pentru această categorie de martori, este justificat de a oferi aceleași garanții și celorlalți martori care se află în situațiile sus menționate. Abordarea unei poziții similare va asigura coerența între acțiunile procedurale, facilitând astfel aplicarea uniformă a normelor și procedurilor judiciare.

Drept rezultat, se propune completarea **art. 109 CPP cu aliniatul (3²)** pentru a uniformiza mecanismele procesual penale și pentru a eficientiza mersul procesului penal. Prin urmare, se dorește ca persoanele care nu se pot prezenta fizic la locul desfășurării urmăririi penale sau în ședința de judecată din cauza că: (i) se află în străinătate, (ii) își ispășesc pedeapsa în penitenciare, (iii) se află internați într-o instituție medicală sau (iv) suferă de dizabilități locomotorii și nu se poate deplasa pentru a participa la ședințe, să poată fi audiați prin intermediul videoconferinței. Audierea prin intermediul videoconferinței a martorului aflat peste hotarele Republicii Moldova va avea loc la sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al Republicii Moldova, a martorului care execută pedeapsa în penitenciarele din Republica Moldova – la instituția penitenciară în care execută pedeapsa, a martorului internat într-o instituție

medicală care nu se poate deplasa pentru a participa la ședințele de judecată – la sediul instituției medicale, dacă acestea dispun de mijloace tehnice corespunzătoare și verifică identitatea martorului.

Stabilirea locurilor unde urmează a fi audiați martorii a fost ajustată cu recomandările Avizului Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni nr. 26 (2023) cu privire la utilizarea tehnologiei de asistență în sistemul judiciar² deoarece audierea martorilor nu poate avea loc oriunde și de pe oricare dispozitiv personal, ci trebuie respectată solemnitatea procesului. Consiliul Consultativ menționează în avizul său că:

„Participarea la proceduri de acasă, într-o mașină sau într-un spațiu public poate tinde să submineze înțelegerea de către societate a importanței civice a procedurilor. Statutul și legitimitatea justiției la nivel instituțional ca parte a statului pot fi astfel afectate. În ceea ce privește procedurile individuale, acest lucru poate determina participanții să nu ia procedurile atât de serios pe cât ar trebui. Acest lucru poate avea un impact negativ asupra naturii și calității probelor, în special asupra probelor martorilor sub jurământ, care poate compromite și capacitatea sistemului judiciar de a asigura procese echitabile.”

Mai cu seamă, necesitatea de reglementare a audierii martorilor prin videoconferință se bazează pe prevederile Convenției elaborate de Consiliul European în temeiul articolului 34 din Tratatul privind Uniunea Europeană³, care stabilește cadrul pentru asistența judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene. Convenția accentuează necesitatea unor metode moderne și eficiente de cooperare judiciară, inclusiv utilizarea tehnologiilor de comunicare, cum ar fi videoconferințele, astfel la art. 10 din Convenție este stabilit că „în cazul în care o persoană care se află pe teritoriul unui stat membru trebuie să fie audiată ca martor sau ca expert de către autoritățile judiciare ale unui alt stat membru, acesta din urmă poate cere, dacă este inoportun sau imposibil pentru persoana care trebuie audiată să se înfățișeze personal pe teritoriul său, ca audierea să aibă loc prin videoconferință”.

Cu toate acestea, admitem că ar putea exista cazuri în care martorul nu ar avea posibilitatea de a se deplasa la locurile menționate la alin.(3²), din acest motiv se propune introducerea unei excepții de la regula generală, astfel **art.109 alin. (3³)** stabilește că, în cazul în care nu este posibilă deplasarea martorului la locurile menționate, audierea acestuia poate avea loc în alte locuri, cu condiția respectării confidențialității declarațiilor, acestea fiind necesare pentru a asigura că martorul audiat nu este influențat, ajutat sau constrâns de factori externi.

Propunerea de modificare a **art. 179 alin.(1) CPP** care reglementează instituția garanției personale, introduce două noi condiții pe care trebuie să le întrunească persoana care își asumă acest angajament, astfel, pe lângă faptul că trebuie să fie de încredere va mai trebuie să nu fi fost condamnată în trecut și să dispună de o reputație ireproșabilă. Criteriile stabilite pentru reputație ireproșabilă pot fi deduse din mai multe acte normative, cum ar fi: Legea nr. 544/1995 cu privire la statutul judecătorului; Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură; Legea nr. 1260/2002 cu privire la avocatură; Regulamentul cu

² <https://rm.coe.int/ccje-opinion-no-26-2023-final/1680adade7>

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A42000A0712%2801%29>

privire la organizarea și desfășurarea concursului pentru selectarea candidaților la funcția de judecător al Curții Constituționale din partea Guvernului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 299/2019 etc. Prin urmare, aprecierea caracterului de „reputație ireproșabilă” aparține exclusiv instanței de judecată care urmează să se ghideze de renumele câștigat de persoana garantă și reflectat în aprecierea pozitivă a instanței. De altfel, stabilirea unor criterii exhaustive ar crea riscul apariției unui blocaj în aplicarea normei prin neincluderea în aceste criterii a unor situații ce pot apărea ulterior, creînd o insecuritate a cadrului normativ.

Totodată, numărul minim al garanțiilor ca persoane fizice, în privința unui bănuțit, învinuit, inculpat se mărește de la 2 la 5. Scopul modificărilor la instituția garanției personale este pentru a reduce riscurile de nerespectare a angajamentului de garanție. Impunerea acestor condiții sporește siguranța ca bănuțitul, învinuitul, inculpatul va respecta obligațiile procesuale impuse prin această procedură.

La **alin. (3) art. 179**, s-a dispus majorarea sumei bănești care se depune pentru garanție, în acest mod urmărindu-se sporirea siguranței și garantarea respectării obligațiilor asumate (a se vedea argumentele aduse la art. 192¹ alin.(2)).

Similar articolului 179 și în baza aceluiași raționamente, la **art. 180 alin.(1) CPP** se completează cu încă două condiții pe care trebuie să le întrunească organizația care își asumă angajamentul unei garanții, și anume: lipsa restanțelor la bugetul public național și dispunerea de o reputație ce activează conform unor standarde înalte în domeniul său de activitate. Totodată, s-a dispus ca în cazul organizațiilor numărul garanțiilor să nu poată fi mai mic de două și mai mare de cinci, precum și valoare minimă a garanțiilor a fost majorată de la 500 la 1000 de unități convenționale (*în continuare* u.c.) – a se vedea argumentele aduse la art. 192¹ alin.(2).

Referitor la modul de dispunere al acestor garanții, se impun careva limite cu privire la unele infracțiuni pentru care nu va fi posibilă oferirea unei garanții de către persoana fizică sau persoana juridică. Prin urmare, **art. 181 alin.(1) CPP** va fi completat cu interdicția de aplicare a garanțiilor în cazul infracțiunilor de corupție și celor conexe corupției, prevăzute la art. 181¹-181³, 243, 303, 307, 324-335¹, 352¹ alin. (2) din *Codul penal*. Aceste limite țin de specificul infracțiunilor, anume cele de corupție și conexe corupției, iar limitarea spectrului de infracțiuni pentru care nu se aplică instituția „garanției personale și garanției unei organizații” asigură că persoanele acuzate de aceste fapte nu pot beneficia de măsuri preventive care ar putea fi neproporționale pericolului social creat de specificul respectivelor infracțiuni săvârșite. De aceea, intervențiile respective sunt măsuri efective pentru prevenirea corupției și, în acest sens, contribuie la educația publică, la promovarea bunei conduite și la menținerea încrederii publicului în sistemul judiciar.

Corespunzător, impunerea acestor limite urmărește alinierea acestui mecanism cu garanțiile oferite bănuțitorilor, învinuitorilor, inculpaților de către alte mecanisme prevăzute de legislația procedurală, cum ar fi, acordul de recunoaștere a vinovăției sau acordul de cooperare, suspendarea condiționată a

urmăririi penale etc., care la rândul lor stabilesc limite ce nu permit aplicarea acestor proceduri pentru anumite categorii de infracțiuni, în dependență de specificul sau gravitatea infracțiunii, calitatea subiectului, etc.

Prin intervențiile de la **art. 192¹ CPP alin.(2)** în partea ce ține de regulile cu privire la cauțiune se urmărește majorarea valorii minime de la 300 la 3000 u.c., or aceasta nu mai corespunde realităților economice din acea vreme în care a fost stabilit acest plafon minim, astfel, ceea ce putea fi considerat o sumă semnificativă la momentul respectiv nu mai are același impact financiar în prezent. Drept consecință, apare necesitatea de ajustare a cuantumului cauțiunii la nivelul situației economice actuale, astfel încât, aceasta să devină eficientă, disuasivă și proporțională. Majorarea sumei cauțiunii este deosebit de importantă pentru a aborda și situația persoanelor care dispun de mijloace financiare substanțiale, pentru aceste persoane o cauțiune de 300 de unități convenționale poate fi neînsemnată și, prin urmare, insuficientă pentru a-i descuraja de la încălcarea condițiilor eliberării pe cauțiune. O cauțiune trebuie să fie suficient de mare încât să se poată asigura că persoana acuzată respectă condițiile impuse de instanță, fiind proporțională și cu circumstanțele cauzei. Mai mult, această măsură trebuie să fie mai eficientă, oferind un stimulent puternic pentru conformare și descurajează comportamentul ilicit.

Proiectul vine cu modificări și la **art. 364¹ CPP** pentru a evita interpretările divergente cu privire la subiecții competenți de a ataca cu recurs sentințele adoptate în procedura de judecată pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală. Modificarea propusă urmărește scopul să înlăture dezavantajarea părții vătămate în raportul cu partea civilă referitor la contestarea parțială a sentinței adoptate în procedură simplificată, deoarece din redacția actuală poate fi dedus că partea civilă ar avea dreptul de a ataca cu recurs sentința, invocând și dezacordul măsurii de pedeapsă stabilite persoanei condamnate, pe când partea vătămată nu ar avea acest dreptul. Prin urmare, această modificare asigură că toate părțile implicate în proces au aceleași drepturi și limite în ceea ce privește atacarea sentinței emise în procedura respectivă. Același raționament stă la baza modificărilor de la **art. 509¹ alin.(8) CPP** care reglementează procedura acordului de recunoaștere a vinovăției.

Completarea de la **art. 401 CPP** are scopul de a remedia o omisiune legislativă, deoarece în redacția actuală succesorii persoanelor menționate în alin.(1) pct.2)-4) nu pot declara apel în numele acestora, de altfel, norma de la art. 401 este o normă de referință pentru titularii dreptului de recurs (art. 420 alin.(4); art. 421; art. 438; art. 455 alin.(1); art. 447 alin.(4)). În practica judiciară aceasta omisiune îngreșește accesul la exercitarea căilor de atac a succesurilor inculpatului, părții vătămate, părții civile precum și părții civilmente responsabile, fapt care intră în contradicție cu art.110 din Constituție și art.80 alin. (2) CPP.

Modificarea **art. 427 alin.(3) CPP** va permite ca în cazul în care se va constata existența circumstanțelor prevăzute la alin.(1) pct.6) - hotărârea este arbitrară sau se bazează în mod determinant pe aprecierea vădit nerezonabilă a probelor - aceasta va permite administrarea probelor, inclusiv a probelor noi și

soluționarea cauzei în fond de către CSJ conform art. 435 alin. (2) lit. d) CPP. Acestea se justifică datorită existenței excepției de regula generală care stabilește că aprecierea probelor dată de prima instanță și instanța de apel nu este obligatorie pentru CSJ dacă se invocă temeiul de la alin.(1) pct.6) art. 427 , fapt pentru care este și firesc ca CSJ să poată reexamina aceste probe inclusiv să administreze și altele noi. Din aceste considerente, se impune și excluderea **lit. b) al alin.(3) art. 433 CPP**, datorită faptului că odată ce se va dispune rejudecarea cauzei cu reexaminarea probelor și posibilitatea administrării de noi probe, va fi necesară și prezența părților.

Prevederile *Codului administrativ* au fost modificate pentru a ajusta unele inadvertențe. Astfel, în toate cauzele examinate în prima instanță de către CSJ și în cauzele de soluționare a recursului împotriva hotărârilor, deciziilor și încheierilor curților de apel, CSJ va emite hotărâre motivată. Acest lucru este introdus având în vedere că împotriva acestor hotărâri nu poate fi depus recurs. Pe de altă parte, hotărârile CSJ va trebui eventual executate, iar executarea acestora fără motivare se poate deveni problematică. Mai mult ca atât, prin motivare acestora s-ar asigura uniformizarea practicii judiciare.

Totodată, nu va fi necesară cererea părților pentru a explica succint motivele emiterii hotărârii, or acest fapt din oficiu urmează ca instanța să explice părților.

La **art. 245 din Codul administrativ**, termenul "comunicare" oferă mai multă claritate și precizie în ceea ce privește momentul de la care începe să curgă termenul pentru depunerea recursului. Pronunțarea hotărârii poate să nu fie întotdeauna sincronizată cu momentul în care părțile iau cunoștință efectivă de aceasta.

Completarea **art. 13 din Legea nr.64/2023** privind activitatea Curții Supreme de Justiție cu un nou **alineat (5¹)**, vine să deblocheze și unele procese de la CSJ. Astfel se introduce temeiul legal de formare a completelor de judecată pentru examinarea cauzelor. Astfel, președintele Curții Supreme de Justiție va avea posibilitatea de a forma complete de judecată, fi în componență de 3 judecători, fie în componență de 5 judecători, pentru examinarea recursurilor, inclusiv și cele declarate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 64/2023. Totodată, va fi posibilă instituirea completelor de judecată într-un număr de 3 judecători și pentru examinarea cauzelor care anterior au fost repartizate spre examinare unui complet de judecată format din 5 judecători. Aceasta va spori viteza examinării celor circa 10 000 de dosare pendinte la CSJ.

Intrarea în vigoare a legii la data publicării în Monitorul Oficial este justificată de necesitatea urgentă de a descărca volumul de lucru al CSJ și de a asigura respectarea termenelor rezonabile de examinare a cauzelor, protejând astfel drepturile fundamentale ale persoanelor și îmbunătățind eficiența sistemului judiciar.

5. Fundamentarea economico-financiară

Adoptarea proiectului nu impune cheltuieli financiare suplimentare din contul bugetului public național.

6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

În urma adoptării proiectului de lege, nu va fi necesar de modificat alte acte normative.

7. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În conformitate cu prevederile art. 20 al *Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative* elaborarea prezentului proiect de lege a fost demarată odată cu publicarea pe pagina web oficială a Ministerului Justiției la capitolul *Transparența decizională*, directoriul *Proiecte de acte normative*, compartimentul *Registrul proiectelor de acte normative* unde a fost plasat Anunț privind inițierea procesului de elaborare a proiectului de Lege pentru modificarea unor acte normative (aspecte de procedură privind activitatea instanțelor), precum și pe portalul www.particip.gov.md⁴ prin care se solicită implicarea tuturor subiecților interesați prin prezentarea propunerilor de rigoare.

Totodată, proiectul a fost plasat pe pagina web oficială a Ministerului Justiției www.justice.gov.md, la compartimentul *Transparența decizională*, directoriul *Proiecte de acte normative remise spre coordonare*, rubrica *Registrul proiectelor de acte normative* și pe portalul www.particip.gov.md.

Concomitent, *proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (aspecte de procedură privind activitatea instanțelor)* a fost transmis spre avizare: Curții Supreme de Justiție, Procuraturii Generale, Procuraturii Anticorupție, Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, Ministerului Afacerilor Interne (inclusiv Inspectoratului General al Poliției, Inspectoratului General al Poliției de Frontieră), Ministerului Finanțelor (inclusiv Serviciului Fiscal de Stat, Serviciului Vamal), Ministerului Afacerilor Externe și Consiliului Superior al Magistraturii.

Prin scrisoarea Ministerului Justiție nr. 03/6044 din 27 iunie 2024 proiectul a fost transmis tuturor instanțelor de judecată, curților de apel, A.O. „Centrul de Resurse Juridice din Moldova”, AO „Institutul de Reforme Penale”, Uniunii Avocaților din Moldova și Universității de Stat din Moldova, Facultatea de Drept.

În procesul de avizare au prezentat obiecții, propuneri și recomandări: Curtea de Apel Bălți, Procuratura Anticorupție, Curtea Supremă de Justiție, Curtea de Apel Chișinău, AO „Institutul pentru Politici și Reforme Europene”, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe, Procuratura Generală, Ministerul Finanțelor și Uniunea Avocaților din Moldova.

Din avizele prezentate asupra proiectului de lege, au fost extrase acele compartimente care vizează obiectul de reglementare a prezentului proiect. Toate propunerile și obiecțiile înaintate au fost analizate și inserate în tabelul de sinteză a obiecțiilor și propunerilor la proiectul de lege nominalizat.

8. Constatările expertizei anticorupție

Proiectul de lege a fost examinat de Centrul Național Anticorupție care prin raportul de expertiză anticorupție nr. ELO24/9839 din 12.07.2024 nu a constatat factori de corupție, menționând totodată despre faptul că scopul proiectului este conform interesului public.

⁴ <https://particip.gov.md/ro/document/stages/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-a-proiectului-de-lege-pentru-modificarea-unor-acte-normative-aspecte-de-procedura-privind-activitatea-instanțelor/12680>

Proiectul a fost elaborat de către Ministerul Justiției în scopul remedierii unor carențe depistate și semnalate în activitatea instanțelor de judecată în partea ce ține de solicitarea avizelor consultative, limitele judecării recursului, precum și alte aspecte ale legislației procedural penale.

Prin proiect se propune modificarea unor acte normative (Codul de procedură penală, Codul de procedură civilă, Codul administrativ și Legea nr.64/2023 cu privire la Curtea Supremă de Justiție), fiind reglementate aspectele privind solicitarea de către instanțele de judecată a avizelor consultative din partea Curții Supreme de Justiție, procedura emiterii a acestor avize, fiind clarificat faptul că solicitarea avizului consultativ este un drept și nu o obligație a instanțelor de judecată. La fel, proiectul introduce obligativitatea instanței de fond în cauzele civile de a explica succint motivele hotărârii în momentul pronunțării acesteia, se prevede procedura de examinare a recursului și se introduce o excepție importantă de la regula generală conform căreia nu se admit noi probe în cadrul examinării cauzei în ordine de recurs după ce cauza ajunge de la rejudecare, se instituie un mecanism care să permită audierile prin videoconferință la faza de urmărire penală a martorilor ce nu se pot prezenta fizic, din anumite motive, la locul desfășurării audierilor, se introduc două noi condiții pe care trebuie să le întrunească persoana care își asumă garanția personală, se intervine în partea ce ține de regulile cu privire la cauțiune, fiind majorată valoarea minimă etc.

Proiectul promovează interesul public privind perfecționarea cadrului normativ în ce privește unele aspecte de procedură privind activitatea instanțelor de judecată.

Secretar de stat

Stanislav COPETCHI

Digitally signed by Copetchi Stanislav
Date: 2024.07.17 10:58:58 EEST
Reason: MoldSign Signature
Location: Moldova

